

Dr. Tomaž Dolinar, velik avstrijski pravnik. Životopis. Spisal dr. E. Volčič. Ponatisk iz „Slovenskega Pravnika“. V Ljubljani 1905.

Knjižica je zanimiv donesek k zgodovini o razvoju pravniškega slovstva v Avstriji koncem 18. in početkom 19. stoletja in o razvoju vzajemnosti tedanjega slovanskega slovstvenega delovanja, v katerem slovenski rojaki niso bili zadnji. Iz Dolinarjeve avtobiografije in njenih pojasnil pa razvidimo tudi marsikatero značilne strani tedanjega socialnega življenja in čudna ravnila takratnega vladnega sistema.

Iz životopisa posnemamo, da se je T. Dolinar porodil 12. decembra 1760. l. v Dorfarjih pri Škofji Loki na kmetiji hiš. štev. 19., da je bil prvi odličnjak na ljubljanski gimnaziji, posebno pa izmed najboljših matematikov kakor starejši njegov vrstnik, Juri Vega, da je leta 1786. dovršil juridično fakulteto na Dunaju, kjer je tudi zdržema ostal do svoje smrti 15. februarja 1839 l. Tu je bil najprej učitelj na Terezijanišču, od leta 1805. do 1830. pa profesor na pravoslovni fakulteti. Leta 1803. ga je imenovala kr. češka družba znanosti v Pragi za svojega člana, ob upokojenju leta 1831. se mu je dal značaj pravega dvornega svetnika.

Dolinar ni bil samo izvrsten učitelj, temuč tudi znamenit pisatelj. V knjižici je naštetih 77 njegovih tiskanih del, zgodovinske i pravoslovne vsebine; njegov komentar avstrijskega ženitnega prava (prvo izdanje leta 1813.) je še sedaj najboljši v tej stroki. Še nenatisnjene spise, zbirko listinskih izpiskov in nekaj znanstvene korespondence je učeni naš rojak Jernej Kopitar po Dolinarjevi smrti poslal licejalni knjižnici v Ljubljano, ker je bil v to upravičen po Dolinarjevi oporoki. Ti rokopisi imajo še sedaj vrednost za pravnike in zgodovinarje.

Iz del in korespondence slavista Jerneja Kopitarja razvidimo, da mu je dal prav Dolinar navodila in pomoč za razne ideje, katere je potem vztrajno zastopal. To velja posebno o bivališču slovanskih knezov, imenovanih v spisu anonimnega pisatelja „de conversione Bawariorum et Carantanorum“. Na ta dokazila pa je Kopitar znatno oslanjal tudi svojo hipotezo, kako daleč da je segalo delovanje slovanskih apostolov Cirila in Metoda in da je pismena staroslovenščina nastala iz žive besede, kakor so jo govorili panonski Slovenci, ne pa iz one, ki so jo govorili južneje bivajoči slovanski Bolgari. Kakor znano, je med slavisti bilo to vprašanje do zadnje dobe sporno in se še ni popolnoma rešilo.

Kopitar imenuje Dolinarja mnogokrat v svoji korespondenci s slovanskimi učenjaki, bodisi sklicujoč se nanj, bodisi navajajoč, da mu je izvršil to ali ono poročilo ali knjigo „in slavicus“.

Iz Kopitarjevih navedeb je razvidno, da Dolinar ni bil le stalen Kopitarjev gost v dvorni knjižnici, temuč da je bil tudi njegov svetovalec v vprašanjih slovanske zgodovine, da je bil celo v prijateljskem znanstvu z drugimi slavisti, in to z Dobrovskim in Jakobom Zupanom, da se je mnogo bavil s slovanskimi vprašanji zgodovinske in pravne vsebine ter da je dotične svoje študijske izpise in sestavke puščal slovanskim učenjakom v porabo, v dar pa češki družbi znanosti. Radosten je sprejemal slovstvena dela tedanjih slavistov in poročila o tem iz domovine. Vse to pa gotovo tudi tedaj ni bilo posebno prijetno centralistni dunajski vladi in tudi ni bilo priporočljivo za profesorja dunajske univerze. Vidi se, da si Dolinar ni dal jemati svobodnega prepričanja in da je po njem tudi ravnal.

Kako je Dolinar cenil Kopitarja, izhaja tudi iz tega, da je odredil, naj Kopitar razpolaga z njegovo slovstveno ostalino. Životopis sklepa: Za nas, in sicer tudi za nepravnike, je še posebne važnosti dejstvo, kako je vplival Dolinar na slov. jezikoslovca Jerneja Kopitarja, in zanimanje, katero je kazal v več svojih spisih za

svoj rod in svojo domovino. Dolinar ni samo gmotno podpiral svojih rojakov, temuč je javno priznaval svoj rod in svoj dom!

Zato pa je bilo le umestno, da so se ga spominjali domači pravniki ter mu v znak hvaležnosti preskrbeli primerno spominsko ploščo, ki se je, kakor smo že poročali, nedavno vzdala v njegovo rojstno hišo. Naj zve tuji in domači svet, da smo že pred sto leti imeli može, ki so prečastno zavzemali najvišja mesta ob viru znanstva, dasi niso zatajevali svojega rodu in jezika!

Knjižico, kateri je pridejana dobra slika Tom. Dolinarja, toplo priporočamo; dobiva se pri društvu Pravniku in po knjigarnah. Cena izvodu je 50 h. —a—

Janežič-Bartel: Nemško-slovenski slovar. Četrta izdaja. (Deutsch-slovenisches Handwörterbuch von A. Janežič. Vierte Auflage, bearbeitet von A. Bartel.) Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu je ravnokar dovršila in izdala četrto izdajo nemško-slovenskega slovarja, po kateri se je zadnja leta že zelo povpraševalo. G. prof. A. Bartel v Ljubljani je to izdajo predelal, pomnožil in popravil na podlagi Pleteršnikovega slovarja in Levčevega pravopisa. V ostalem se nova izdaja naslanja na prejšnjo. Pomagali so gosp. pisatelju gg.: prof. M. Pleteršnik, L. Pintar in A. Mikuš. Dasi je obseg te knjige za 4 pole, to je 64 strani večji nego tretje izdaje (sedaj obsega 57 pol, to je 912 strani), je ostala cena neizpremenjena, namreč: 6 kron za broširan in 7 kron 20 vin. za vezan iztis. (Poština za posamezne pošiljatve 30 vin. več.)

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 157. (razredi hist.-fil. i filoz.-jur.), Zagreb, 1904, obsega sledeče razprave: J. S. Turgenjev u hrvatskim i srpskim prijevodima. Kritičko-bibliografički prijedlog. Od dra. T. Maretića. — Marturina. Slavonska daća u srednjem vijeku. Od Vjekoslava Klaića. — Opravdanost vlasnosti. Od dra. Ivana Strohala (nadaljevanje).

Pred štirimi leti je izdal Jagić pri peterburški akademiji knjigo: А. С. Пушкинъ въ южно-славянскихъ литературахъ, kjer je slovenski oddelek napisal dr. Ivan Prijatelj (prim. njegovo razpravo „Puškin v slovenskih prevodih“ v Zborniku Matice Slov. za l. 1901.). Na sličen način je sedaj prof. Maretić obdelal hrvaške in srbske prevode iz Turgenjeva. Razprava, ki razpada v prvi ali splošni in v drugi, specijalni del, je jako temeljita in kakor za eno stran našega kulturnega dela važna, tako osobito v prvem delu tudi za laike zanimiva. Kaj se vse ne pripeti prevodilcem, česa vse ne zagreše!

Turgenjev se je na hrvaški in srbski jezik prevajal zadnjih štrideset let; najstarejša hrvaška prevoda sta potekla iz francoskega, a najstarejši srbski iz nemškega prevoda. Sploh so prevodilci osobito odvisni od Nemcev: „To je samo jedna izmedju vrlo mnogih potvrda tome, da književnih i u opće kulturnih sveza, koje Hrvate i Srbe vežu uz zapadnu Evropu, osobito uz Njemce, ima mnogo više i mnogo su jače od sveza, što jih vežu uz Rusiju i rusku književnost, a možemo mirne duše reći: i od sveza, što jih vežu i uz ostalu njihovu slavensku braću“.

Seveda prevoditelji se obično delajo, kakor da so prevajali iz ruskega izvornika — so seveda tudi taki prevodi — ali večče oko Maretićevo je opazilo sledove njih prevare. Ako piše na pr. prevodilec rusko besedo однодворецъ: однодворец, ali ruski imeni Бестужевъ, Загоскинъ: Bestujev, Sagoskin, ali Sukovski (namesto: Žukovski), potem je popolnoma jasno, da je prevajal iz nemščine, ki slovanske glasove podaja s francoskim pravopisom. V nekem srbskem prevodu nahajamo štirikrat črki „a. Д“, na pr. мајор а. Д; v ruskem izvorniku nahajamo